

ПОЈМОВНИК

Драган Јовановић Данилов

ХОМЕР ПРЕДГРАЂА

Мој Хомер није онај Хомер који приповеда о великим ратовима или поморским путовањима. Мој Хомер нема одисејски комплекс луталаштва. Он је више Хиперион, човек једног места. Њега занимају неке мале, наизглед ефемерне теме – подруми, бунари, вране, мачке из предграђа... Мој Хомер је, једноставно речено, песник предграђа. Он мало тога измишља. Као и добри сликари из старих времена, он слика по моделима које је измислио Свемогући. Пише о свом миљеу, о својим страстима, обрађује свој мали врт.

Он не раздваја антику и данашње време, лепо и ружно, силе које усређују и силе које пустоше. За разлику од психоанализе, Ерос и Танатос за њега нису супротстављене ствари, већ чине једно. Јер Танатос походи сваку страст. Верујем да је моја поезија поезија Јанусовог лица. На једној страни је бол,

проклетство, распадање (рушевина је иначе омиљена тема романтичара) а на другој снежни врхови, предели аркадијске лепоте, светлост у блеску своје чисте еманације. „Хомер предграђа” је, заправо једна красна развалина и, као уосталом и свака збирка песама, нешто дубоко промашено, људско. Ја сам у ту књигу уложио сву своју душевност, а песме из те збирке су ми вратиле, као ехо, оно што нисам ни слутио да постоји.

ТАЈНА

У многим доменима људског живота двадесети век се показао као век деструкције. Рационална и технолошка мисао потиснули су магијску мисао. Данас се готово заборавило да је поезија алхемичарска делатност, да је песма психолошки простор бића. На жалост, данас поезију све мање надахњују религиозност, лепота и мистична страст. Зато је поезија данас и изгубила читаоце. А затим, проблем је и кад поезија постане исувише езотерична и када не подстиче емоције. Зато она опстоји тек у малим, посвећеним, езотеричним круговима. Ја нисам религиозан у догматском смислу те речи, али имам дубоко осећање спиритуалног, бескрајног. Зато не употребљавам реч Бог, већ Жељени, Тајна, или Лице. Пишући, ја се у том Лицу увремењавам. Мислим да човеку није дато да проникне у мистерије праведности, благиости, љубави, поезије, Жељеног. Све су то ствари које су неосветљене. Поезију, интимно доживљавам као пансофију, свемудрост, религију, зато што поезија у мени изазива осећање апсолутне зависности. Мој идеал у поезији јесте поетски текст као магијско спиритуализовање живота. Песма која ће бити жива као куцање људског срца и која ће се наставити у стварности као нешто живо.

ФОРМА

Култ поезије јесте по мени култ форме. С тим што се садржај и форма не искључују, већ упућују једно на друго. Садржај и форма повезани су изнутра и њихов смисао јесте да једно друго што боље осветле, да у симбиотичкој здружености једно друго преосветштају, Форма је за мене понтонски мост који омогућава да пређем преко амбиса вртоглавице субјективитета на другу страну. Форму, дакле, производи унутрашња сила креације. С тога је бесмислено форму тражити другде до у себи самом. Форма је унутра, у дубинама душевности где је субјективитет, где је интуитивно знање, где је љубав. Зато песник никада не бира неку форму – он с њом сраста суштином свога бића. Постоји само једна форма која ме изистински занима и узбуђује – унутрашња форма! Моје биће је, могуће, форма која се отвара ка трансцедентном. То је тако – почиње се од форме, завршава се с формом. Али, смисао није затворен у форми као кестен у свој жежастом, зеленомрком оклопу, већ се протеже и с оне стране форме. Текст који не прође кроз форму напосто није могућ. Изнад форме је једино Дух, као што је бог изнад свега што је створио.

МЕДИТЕРАН

Медитеран јесте један посебан организам, свет за себе, али и позорница дубинске повести која је структурисала толико тога. То је за мене живо огњиште култура, простор фантастичног мешања раса, генетских фактора и најдиспаратнијих културних ентитета. Поднебље је то озарено грчком, римском, византијском и оријенталном ватром. Шта је Медитеран у својој метафизичкој суштини, шта је његово дубинско тамно биће и

изворно јединство, први пут сам осетио и спознао када сам се 1985. године обрео у чудесном дубровачком архиву. Схватио сам да је историја Медитерана „историја дугог трајања”, али да је Медитеран, парадоксално, и поднебље нестварног, чиста негација историје, или боље, историја сведена на пуку фаталност. То што ја пишем волим да видим као део једног медитеранског културног комплекса. Медитеранска душевност стоји наспрот тој средњоевропској назубљеној и тамној књижевности, што никако не значи да се она одриче шарма халуцинације и роњења у оне тамне, захуђене дубине људске душе. Дакле, ми немамо никакве потребе да по сваку цену жудимо за Средњом Европом. За њу нису много марили ни Грк Никос Казанцакис и исландски писац, данас готово заборављени Халдор Лакснес, а опет су створили таква ремек-дела као *Христӣ йоново разајей* и *Исландско звоно*. Све истине су дакле, записане у нама самима у људском срцу, и ту их и треба тражити, а не ван нас. То сад, наравно, не значи да би морали да се затворимо у себе и своју самотну гордост. Харолд Блум вели да је главни покретач наших живота жеља да се буде другде, а не овде. Зато се, поштујући топлину сопственог дома морамо приклонити номадском духу који искључује постојање пасоша, граница, држава и, уопште идеолошких конструкција. Нема нам друге.

ПОЗОРИШТЕ

Постоји изрека да је људски живот сан. А шта онда у људском животу представља позориште? Па, ако је живот сан, онда је позориште сан у сну. Театар је дубоко, тамно огледало у коме се огледа вечност. Јер, када почне једна представа, онда престаје једно и започиње неко сасвим друго време, у коме

гласови глумаца постају музика. Театар је увек био и увек ће бити уметност тумачења драмске литературе. Најбољи део српског театра, несумњиво, чине глумци. Имамо разнолике и мушке и женске глумачке формате, способне да оживе најразличитије форме. Недостају нам квалитетни савремени драмски текстови. Тужно је трећеразредне драмске башибозлуке, драматуршке полуфабрикате и отпатке са европских позоришних трпеза, проглашавати за индигна драмска дела. Ми, у том погледу, свакако, имамо и проблем са нашом драмском баштином. Можемо се ослонити на Јована Стерију Поповића и Бранислава Нушића, а од Лазе Костића и Ђуре Јакшића остали су нам тек квалитетни фрагменти. За разлику од нас, Французи су, рецимо, имали читав корпус својих театарских стилова – класицизам, романтизам, грађанску драму, и у таквој једној констелацији ствари, Бекет и Јонеско му дођу као нешто природно, нужно, преко потребно. А када се код нас, бајаги наслеђују драмски писци као Бекет, Јонеско или Кантор, онда се тиме не деструира традиција, већ се имитира нешто што је парадигма. По природи ствари, позориште не може бити елитистичка уметност. Мене нимало не чуди што су авангардне и експерименталне сцене готово свуда у свету запале у кризу. Позориште, као и поезија уосталом, живи од тајанствених телепатија између глумаца и гледалаца. Театар, то је пре свега – пуна дворана, ритуал, церемонија, дионизијско слављење живота.

БЕОГРАД, ПРЕКООКЕАНСКИ БРОД

Поново дозивам прекоокеанске бродове
твојих груди, граде за самоспознају!
Некада био си мени далека, недосежна жена,
а сад ево ме како ходам тихим улицама

предграђа, тако обичним у голубињем полумраку; походим твоје старетинарнице са гравирама, инкунабулама и мапама лепим у својој немости; додирујем скупоцене чаше од муранског стакла, незаражене смрћу; драге су ми срцу кашије од кованог гвожђа што воде у скровите твоје вртове, где седе голе жене, добротвори светлости; ослушкујем размирице врана по парковима, пратим сву ту пребујну стварност што пролази као поред велике воде; али ја ти не дајем ништа што већ у теби не постоји одвајкада. Тело твоје има тајне луке, лагуне и уморна жита која хране народе и буде кремен жеље. Ти си књига која обухвата све књиге; разлистала, бела ружа коју су ми добри анђели поверили да са сваке њене латице испијам росу умља неког непознатог; да зобам семенке твог пребујног сунцокрета; сам Бог одредио је твој положај, тлоцрт и тајанствене мере, тако да те видим са сваке раздаљине. Ти, међутим, више и ниси на земљи, већ си огледало које је полетело ка неком другачијем сјају; прстен си јединог мог венчања, палимпсестични граде! Апокалиптична дојиљо Помешали смо крв – ја из вена, а ти из твојих загрљених река над којима краљујеш
и сад смо једно
у другом, не може нас раставити
никакво узмицање.

МОРСКИ КОЊИЦ

Не знам љупкију и дражеснију животињицу од морског коњица. Дугачак је петнаестак сантиметара, боје је златножуте, зеленкасте, сиве или смеђе, дакле, сличан боји морског дна, присут злаћаним сребрножеженим, или риђим пегама. Тело са сасвим мало меса покривено је заштитним оклопом који чини низ коштаних прстенова прекривених ситним маљицама које их заједно са лелуја-

вом морском флором, штите од морских грабежљиваца. На глави и леђима има мајушне котане шиљке налик на коњску гриву и два ситна пераја која сличе малим ушима, док на леђима има једну већу перају, а тело му се завршава дугачким, спиралним репом. Златни орски коњиц живи дуж свих топлих, или умерено топлих мора. Најрадије борави тамо где има алги. Плива увек у усправном положају, гордо. Његове крупне очи истовремено гледају у два различита правца. Док је репом причвршћен за алге, валови га нежно љуљушкају, а он, онако чисмен, посвећен самом себи, далеко од халабуке и ђубришта овог света, медитира у смарагду воде, не правећи око себе у том светом часу бића, у тој биљној тишини корала, ни најмањи шум. Више морских коњица често знају да заплету репове и заиграју као на каквом волшебном морском (што се расклапају као махуне из које прска једно сазвежђе бисера) машући перајима као каквим пропелерима и вукуши свако на своју страну, по једној симпатичној, ирационалној кореографији. Чисмени, дошли из највише отмености и чистоте воде, у пригушеном ноктурну, тек окрзнути паперјем плавичасте светлости, у нежном мраку неодређених дубина, снатре у дубокој тишини, танкоћутни, искре се у свом краљевству медитације.

У породици морског коњица бригу о потомству води отац. Као мајка клокана, он на понешто набреклом трбуху има мали тоболац, благословену брећицу у коју маморски коњиц сваке године снесе пет до осам јајашаца. Већ након пар дана, јајашца се отварају и из њих измиле мали морски коњици налик на танке, лелујаве, скоро прозирне кончиће. Тако сићушни, још пуна два месеца остају у очевом џепу у коме добијају кисеонк и храну, све док не буду спремни за одвојени живот, када радосно отперјају (и то пливајући хоризонтално, а не усправно

као њихови родитељи) до каквог скровитог склоништа, хватајуће се репићем за алге. Вретенести, лебде у са зањиханим морским растињем, а затим, лагано се дижу увис, искричавих оклопа. Тако остају сатима халапљиво отворених уста, чекајући да налети каква ситна живуљка.

Морски коњиц у води, тигар на земљи и орао у ваздуху, то су чиста соларна бића. Морске коњице често је сликао Леонид Шејка, Велики Мисионар Целине и љубитељ сазвежђа малих предмета, сматрајуши их симболом своје љубави према неким женама. Једног златног морског коњица кога ми је поклонила драга особа сродног духовног и душевног састава, држим у порцеланској кутији за милодарје као најдрагоценију реликвију. Морски коњиц је моја лична амајлија, отеловљење посвећености духу, души и ведрини. Јер, морски коњиц је ратник чедне љубави и арханђео морских дубина. У томе бићу видим једну анђеоску појавност, доброг духа мора, једном речју – свето биће. Када угине морски коњиц, његов брачни друг се замонашује у својој самоћи и верности, посвећујући се потпуно сећању на вољено биће, не спарујући се са другим морским коњицима. Слути да у својој малој, паметној главици сличној глави коњића, та квинтесенцијална животињица која, како рекосмо никада не дође у искушење да превари свог партнера) скрива страшно много есенцијалног знања о васиони. Зато га сада као сушто отеловљење песничке и филозофске контемплације, остављам да у великој дубини, посвећен, лак и неупрљан овоземаљском прљавштином, сам себе надживљава.

КОЛЕКЦИОНАРСТВО

Колекционарство је сласна пасија коју сам временом прерушио у слатку болест. Мислим да се човек напросто рада са склоношћу и дубоким поривом да буде сакупљач, библиофил или колекционар слика. Срца људска су снажни магнети који привлаче све што је блиско њиховој природи. Сlike и књиге су огледала у којима се огледају светови. Прави колекционар је увек у некој врсти заседе. Лов једног острашћеног колекционара на добре слике или ретке примерке старих књига није ништа друго до савремена манифестација прадавног ловног нагона, рецимо, лова са соколима на драгоцене примерке дивљачи. што се тиче слика, ја нисам апокривни сакупљач. Превасходно занима ме уметност друге половине двадесетог века. Сакупљам мале формате уљаних слика, цртежа и ексклузивних примерака мале графичке форме. Најлепше је када човек осети монументалност у малом формату. Будући да пишем о уметности, сликари ми често поклањају своје радове, али и купујем. Што би рекао један од највећих колекционара са ових простора, Павле Бељански, онај ко воли уметничка дела, она му долазе сама.

СУМРАК

За писање поезије најосетљивији сам у сумрак, када се у мени најинтензивније кондензује дневна енергија. То је оно време када дан и ноћ предају једно другом своје магичне флуиде. У сумрак сам потпуно рањив и могу да се до краја отворим и дубоко погледам у себе. Понекад верјем да се сутон поверава само оном ко је позван да сачува његову мистичност.

САМОТНОСТ ЉУДСКА

Данас, када су духовна гигања највећа епидемијска, остати у осамљености ендема јесте пре свега питање естетске части. Скривена снага је у самотности људској, где само неспокојна мисао и страст (страст као нека врста више трезвености) могу да запа- ле језик.